Думалось, що то буде ловкий справуночок. Та постривайте: розкажу вам, як воно вийшло насправді. Ми з Біллем Дрісколом були саме на Півдні, в штаті Алабама. І взяли ми собі в голову — викрасти дитину. Як казав згодом Білл, "тієї миті розум нам потьмарився". Та ба! Збагнули це ми вже потім.

Було там одне містечко, пласке, як млинець, а звалося, куди твоє діло,— Вершина. Люди в ньому жили сумирні, неприскіпливі — словом, селюки, що їм тільки круг клечаного дерева танцювати.

У нас із Біллом було разом доларів шістсот капіталу, а потребували ми ще, не мало не багато, дві тисячі, щоб провести шахрайську оборудку з земельними ділянками в одному місті на заході Іллінойсу. Ми обмірковували цю справу на готельному ґанку. Любов до своїх дітлахів, гадали ми, має бути особливо сильна в напівсільських містечках. Саме тому, а також з інших причин викрасти дитину тут набагато легше, ніж у радіусі дії газет, що відразу ж посилають перевдягнених репортерів і здіймають несусвітній галас А Вершина не могла загрозити нам нічим страшнішим за кількох констеблів та ще плохеньких собак-слідців і двох-трьох викривальних статей у "Щотижневому бюджеті фермера". Словом, справа була певна.

Ми вибрали нашою жертвою єдиного сина значного городянина, що звався Ебепезер Дорсет. Татусь був чоловік шановний, відомий жмикрут, що кохався в прострочених заставних паперах, і заклятий ворог усіляких грошових пожертв. Синок був десятирічний хлопчисько, геть поцяцькований ластовинням, волосся він мав такого кольору, як обкладинка журналу, що його купуєш, чимдуж поспішаючи на поїзд. Ми з Біллом подумали, що Ебенезер останню сорочку з себе скине, а виплатить за сина дві тисячі доларів до цента. Та постривайте: розкажу вам, як воно вийшло насправді.

Милі за дві од містечка стоїть невисока гора, поросла густою кедриною. Потойбіч гори є печера. Туди ми понаносили харчів.

Одного вечора, коли зайшло сонце, ми під'їхали візком до будинку старого Дорсета. Хлопчисько гуляв па вулиці: штпурляв камінням у кошеня, що сиділо на паркані черев вулицю.

— Гей, малий! —гукнув Білл.-Хочеш, покатаю та ще й дам кульок цукерок?

На відповідь хлопець пожбурив у Білла шматком цегли і влучив у самісіньке око.

— За це старий заплатить іще п'ятсот доларів,— сказав Білл, злазячи з візка.

Хлопчисько борюкався, як ведмідь середньої ваги. Та зрештою ми його таки запхнули на дно візка і поїхали Привезли його до печери. Коня я прив'язав у кедрині, а коли стемніло, доправив візок у сусіднє село, за три милі, де ми його найняли, і вернувся назад пішака.

Коли я зайшов у печеру, Білл само заліплював пластирем садна й синці на своєму виду. За великим каменем, що заступав вхід у печеру, горіло вогнище. Хлопчисько, встромивши собі в руде волосся два канючині пера, стежив за казанком, де варилася кава. Він націлився па мене палицею і промовив:

— Проклятий блідолиций! Як смів ти прийти в табір Вождя Червоношкірих, грози

рівнин?

— Уже все гаразд,— сказав Білл, закачуючи колоші й обдивляючись синці на ногах.-

Ми граємося в індіанців. Пригоди Бафло Білла,— як їх показують у цирку, проти наших пригод — все одно, що діафільм з краєвидами Палестини. Я — старий мисливець Генк і потрапив у полон до Вождя Червоношкірих. На світанку мене оскальпують. Мати божа! Ну й брикається ж цей хлопець!

Так, сер, хлопчисько розгулявся на всі боки. Жити в печері, ночувати біля вогнища — це була для нього цікава розвага; хлопець навіть забув, що він сам полонений. Мене він одразу охрестив Зміїним Оком, оголосив шпигуном і попередив, що, коли зійде сонце, мене засмажать живцем на вогнищі — хай тільки його воїни вернуться з походу.

Сіли ми вечеряти. Хлопчисько напхав повен рот хліба і шинки з підливою і почав без упину базікати. Він виголосив застольну промову такого змісту:

— Мені тут подобається. Я ніколи ще не почував біля вогнища, але одного разу в мене був ручний опосум, а минулого дня народження мені сповнилося дев'ять років.

Ненавиджу ходити до школи. Пацюки з'їли шістнадцятеро яєць у зозулястої курки тітки Джіммі Тальбота. А справжні індіанці є в цьому лісі? Дайте ще підливи. Правда, вітер дме тому, що дерева колихаються? У нас було п'ятеро цуценят. Чому в тебе ніс такий червоний, Генку? Мій тато мав багато грошей. А зірки гарячі? В суботу я двічі оддухопелив Еда Уокера. Не люблю дівчат. Ропуху не можна брати руками: треба ловити шворкою. А що, воли німі? Чому помаранчі круглі? А ліжко у вас є у печері? Амос Маррей має на ногах по шість пальців. Папуга вміє розмовляти, а мавпи й риби не вміють. Скільки це дюжина?

Раз у раз хлопчисько згадував, що він червоношкірий, хапав свою палицю, яка правила йому за рушницю, і чалився навшпиньки до виходу печери — подивитися, чи немає поблизу розвідників ненависних блідолицих. Час от часу він вигукував свій бойовий клич, від якого

старого мисливця Генка проймали дрижаки. Хлопчисько настрахав Білла з самого початку.

— Вождю Червоношкірих,— питаю я його,— а додому тобі не кортить?

— Чого я там не бачив? — каже він.— Дома нудно. Школа остогидла. Мені

подобається ночувати біля вогнища. Ти не одведеш мене додому, Зміїне Око?

— Поки що ні,— кажу я.— Поживемо трохи в печері.

— От і добре,— каже він.— Оце-то життя! Я ще зроду так не розважався.

Спати ми лягли десь біля одинадцятої. Послали долі вовняні й ватяні ковдри і поклали Вождя Червоношкірих посередині. Що він утече, ми не боялись. Годин, мабуть, зо три він не давав нам заснути: щомиті схоплювався на рівні ноги, хапав свою рушницю і сичав на вухо мені й Біллеві:

"Цить!" Трісне в лісі суха галузка або зашелестить листя, а в його хлопчачій уяві — то підкрадається ватага розбійників. Зрештою я заснув неспокійним сном. Снилося мені, що мене викрав і прип'яв ланцюгом до дерева лютий рудоволосий пірат.

На світанку я прокинувся від страшного Біллового вереску. Це був не крик, не лемент, не рев, не зойк, яких можна було б чекати від голосників чоловіка,— це був звичайнісінький непристойний, страхітливий, пронизливий вереск жінки, що побачила привида або гусінь. Ви навіть не уявляєте собі, як страшно, коли дужий, сміливий, здоровий чолов'яга верещить у печері удосвіта, наче баба. Я зірвався на

рівні ноги. Вождь Червоношкірих сидів на грудях у Білла, вчепившись однією рукою йому в чуприну. В другій руці він тримав гострого ножа, що ми ним різали шинку, і, згідно з оголошеним учора вироком, таки справді силкувався зняти з Білла скальп.

Я одняв у хлопчиська ножа і знову поклав його в постіль. Але з тієї хвилини Білл занепав духом. Він лежав на своєму місці скраю, але вже ні разу не склепив очей, поки хлопець жив з нами. Я подрімав часину, та перед сходом сонця раптом згадав, що Вождь Червоношкірих присудив мене до страти на вогнищі, коли зійде сонце. Не думайте, що я нервувався чи боявся. Ні, але я сів, запалив люльку і притулився до стіни.

— Чого це ти так рано встав, Семе? — спитав Білл.

— Хто, я? — кажу.— Та щось у мене плече поболює. Дай, думаю, сяду, може,

полегшає.

— Брешеш! — каже Білл.— Ти боїшся. Тебе мають спалити, коли зійде сонце, і ти боїшся, що він це зробить. А він такий, що спалив би, якби знайшов сірника. Ох, який жах, Семе! Невже хто-небудь погодиться заплатити гроші, щоб йому вернули назад таке чортеня?

— Авжеж,— кажу я.— Саме коло таких розбишак батьки всією душею упадають. Ну, ви із вождем уставайте та варіть снідати, а я тим часом сходжу на гору та роздивлюся, що навкруги робиться.

Я виліз на вершечок нашої невеликої гори й озирнув околицю. Біля містечка я сподівався побачити загін здорових фермерів, озброєних косами й вилами, що вийшов на розшуки негідників, які викрадають дітей. Але я побачив мирний краєвид і на всьому обширі одного-єдиного чоловіка, що орав сивим мулом. Ніхто не ходив з гаками понад річкою, не літали туди й сюди вершники, щоб сповістити нерозважних батьків, що

ще нічого невідомо. Замріяний дрімотний спокій оповивав ту частину Алабами, що лежала перед моїми очима.

— Мабуть,— сказав я сам собі,— вони й досі не довідалися, що вовки вкрали з кошари ягнятко. Боже, поможи вовкам! — І подався снідати.

Підходжу до печери, бачу: стоїть Білл, припавши до стіни, важко дихає, а хлопчисько заміряється на нього каменюкою з кулак завбільшки.

— Він укинув мені за комір гарячу картоплину,— пояснив Білл,— і роздушив її ногою, а я дав йому ляпаса. Револьвер з тобою, Семе?

Я відняв у хлопця каменюку і так-сяк їх утихомирив.

— Я тобі цього не подарую,— каже хлопчисько Біллеві.— Ніхто ще ніколи безкарно не вдарив Вождя Червоношкірих. Тож начувайся.

Поснідавши, хлопець виймає з кишені шкураток, обмотаний шворкою, і, розмотуючи її, виходить з печери.

— Що це він надумався? — стурбовано питає Білл.— Як ти гадаєш, Семе, він не збирається втекти?

— Не бійся,— кажу я.— Він, очевидячки, не з тих, що держаться хати. Але нам пора скласти план, як ми дістанемо викуп. Не видно, щоб у місті дуже хвилювалися, що він пропав. А може, вони того й не збагнули. Батьки, може, думають, що він заночував у тітки Джейн або в сусідів. У кожному разі сьогодні виявиться, що він зник. До вечора треба послати батькові листа, що ми згодні повернути його за дві тисячі доларів.

Цієї миті ми почули бойовий клич. Такий клич, мабуть, вигукнув Давид, коли нокаутував чемпіона Голіафа. Той шкураток, що Вождь

Червоношкірих витяг з кишені, виявився пращею, і тепер він крутив її над головою.

Я нахилився і почув, як щось важко гупнуло і Білл зітхнув, наче кінь, що з нього знімають сідло. Чорний камінь, завбільшки з куряче яйце, торохнув Білла по голові якраз за лівим вухом. Він увесь зів'яв і гепнувся у вогнище — просто на казанок з окропом, щоб мити посуд. Я витяг Білла з вогню і добрих півгодини одливав холодною водою.

Нарешті він сів, помацав себе за вухом та й каже:

— Ти знаєш, Семе, хто мій улюблений герой у біблії?

— Заспокойся,— кажу я йому.— Скоро ти очуняєш.

— Цар Ірод,— каже він.— Ти нікуди не підеш, Семе, не кинеш мене самого?

Я вийшов з печери, спіймав хлопця і тряс його доти, поки він заторохтів усіма своїми веснянками.

— Якщо ти не шануватимешся,— кажу я йому,— я одразу відведу тебе додому. Ну, будеш слухатися чи ні?

— То я пожартував,— каже він похнюпившись.— Я не хотів ударити боляче старого Генка. А за що він ударив мене? Я слухатимуся, Зміїне Око, тільки не відводь мене додому і дозволь погратися в розвідників.

— Цієї гри я не знаю,— кажу я.— Домовляйся з містером Біллем. Сьогодні гратиметься з тобою він. Мені треба сходити в справах. А тепер піди помирися з ним та попроси в нього пробачення за те, що вдарив, а ні, то марш додому.

Я примусив їх потиснути один одному руки, а потім одвів Білла вбік і сказав йому, що йду в Поплар-коув, невеличке сільце за три милі від печери, і спробую довідатися, що кажуть у містечку про викрадення хлопця. До того ж, на мою думку, треба сьогодні ж таки послати старому Дорсето-ві категоричного листа, вимагаючи викупу і зазначивши, як його виплатити.

— Ти ж знаєш, Семе,— каже Білл,— я був тобі вірним другом і навіть оком не змигнув під час землетрусів, пожеж, поводей, гри в покер, динамітних вибухів, облав поліції, бандитських нападів на поїзди і циклонів. Я не знав, що таке страх до того дня, коли ми викрали цю двоногу ракету. Він мене здолав. Ти не залишиш мене з ним надовго, Семе? Правда ж, ні?

— До вечора вернуся,— кажу я.— А ти забав хлопця, щоб він тим часом не бешкетував. Давай-но напишемо листа старому Дорсетові.

Ми з Біллем взяли папір, олівець і почали складати листа, а Вождь Червоношкірих, закутавшись у ковдру, походжав біля входу — сторожив печеру. Білл із сльозами благав мене зменшити викуп з двох тисяч доларів до півтори тисячі.

— Я зовсім не хочу,— казав він,— зневажити благородне почуття батьківської любові, але ж не забувай, що людина — це людина. Хіба може людина заплатити дві тисячі доларів за сорокафунтову, поцяцьковану ластовинням дику кішку? Я згоден спробувати щастя і заправити півтори тисячі. Різницю можеш записати в мій рахунок. Я поступився, і ми скомпонували такого листа.

"Ебенезерові Дорсету, есквайрові. Ми сховали вашого сина в одному місці далеко від Вершини. Не пробуйте його знайти, вам не допоможуть навіть найдосвідченіші детективи. Ви можете одержати його лише за таких єдиних остаточних умов: ми вимагаємо півтори тисячі доларів великими купюрами; гроші маєте залишити сьогодні опівночі на тому ж

місці в тій самій скриньці, що й вашу відповідь,— де саме, вказано нижче. Якщо пристаєте на ці умови, надішліть свою письмову відповідь посланцем — він має принести її сам-один сьогодні о пів на дев'яту вечора. Над дорогою в Поплар-гроув, коли перейти через Совиний ручай, є три великих дерева ярдів за сто одне від одного — вони ростуть біля самісінької огорожі засіяної пшеницею ниви, праворуч від дороги. Біля кілка цієї огорожі, проти третього дерева, знайдете картонну коробку. Ваш посланець повинен покласти відповідь у цю коробку і негайно повернутися до міста.

Якщо ви вдастеся до підступів або не виконаєте наші умови, то ніколи вже не побачите свого сина.

Якщо ж сплатите гроші, як сказано,— за три години він повернеться до вас живий і здоровий. Ці умови остаточні, і якщо ви не пристанете на них, ніяких переговорів ми провадити з вами не будемо. Двоє відчайдухів".

Я надписав Дорсетову адресу і поклав листа у кишеню. Коли я вже зібрався йти, хлопчисько підходить до мене й каже:

— Правда ж, Зміїне Око, ти дозволяєш мені гратися в розвідника, поки тебе не буде?

— Звичайно, грайся,— кажу я.— З тобою гратиметься містер Білл. А що ж це за гра?

— Я розвідник,— каже Вождь Червоношкірих.— Мені треба домчати до селища попередити поселенців, що йдуть індіанці. Мені вже набридло бути індіанцем. Я хочу стати розвідником.

— Гаразд,— кажу я.— Шкоди з такої гри, здається, не буде ніякої. Гадаю, містер Білл допоможе тобі розладнати плани кровожерних дикунів.

— А що я маю робити? — питає Білл, з підозрою дивлячись на хлопчиська.

— Ти будеш кінь,— каже розвідник.— Ставай рачки. Не можу ж я домчати до селища без коня.

— Треба його розважити,— кажу я,— поки ми доконаємо цю справу. Пограйся з ним трохи. Білл стає навколішки, і в його очах з'являється вираз, що бував у кролика, який попав у сільце.

— Чи далеко ж до селища, хлопче? — питає він хрипким голосом.

— Дев'яносто миль,— каже розвідник.— І доведеться тобі напружитися, щоб поспішити туди вчасно. Ану, гайда! Розвідник стрибає Біллеві на спину і гатить його п'ятами в боки.

— Ради бога, Семе,— каже Білл,— вертайся якомога швидше. Ні, не треба було просити за нього більше тисячі. Слухай-но, перестань мене штурхати, а то я зараз устану і дам тобі перцю.

Я подався в Поплар-коув, зайшов на пошту і в крамницю, посидів там, побалакав з фермерами, що приходили купувати всяку всячину. Один з пишними бурцями сказав, що все місто сполошилося: у старого Ебенезера Дорсета пропав хлопець — або заблудився, або його вкрадено. Саме це я й хотів дізнатися. Я купив тютюну, спитав, почім зараз сочевиця, непомітно вкинув у скриньку листа і пішов. Поштмейстер сказав, що за годину прийде поштар і забере пошту у Вершину.

Коли я вернувся до печери, ані Білла, ані хлопця не було видно. Я пошукав навколо печери, зважився разів зо два гукнути, але відповіді не було. Отож я запалив люльку і сів на порослий мохом камінь.

Десь за півгодини в кущах зашелестіло — і на галявину перед печерою вийшов, кульгаючи, Білл. За ним чалився хлопчисько, ступаючи

нечутно, наче розвідник. На його виду грала широченна усмішка. Білл спинився, скинув капелюха і витер червоною хусточкою обличчя. Хлопчисько спинився й собі — футів за вісім позаду.

— Семе,— каже Білл,— ти, мабуть, вважатимеш мене за зрадника, але я нічого не міг з собою вдіяти. Я людина доросла, завжди поводився, як належить мужчині, можу себе захистити, але бувають випадки, коли все йде під три чорти — і самолюбство, і самовлада. Хлопця нема. Я одіслав його додому. За давніх часів були мученики,— провадив він,— що воліли краще вмерти, авіж одмовитися від своїх улюблених химер. Нікому з них не доводилося зазнати таких жахливих тортур, як мені. Я прагнув лишитися вірним заповідям нашого ремества, та людське терпіння має межу.

— Та що скоїлося, Білле? — питаю я.

— Він примусив мене проскакати — всі дев'яносто миль до селища, ні на дюйм менше. Потім, коли поселенці були врятовані, мені дали вівса. Пісок — не дуже смачна його заміна. А потім цілісіньку годину мені довелося пояснювати йому, чому дірка порожня, як це так, що дорога йде в обидва боки, і чого трава зелена. Кажу тобі, Семе, людське терпіння теж має межу. Схопив я його за карк і потяг униз із гори. Всю дорогу він брикався. Обидві ноги мої до колін — суцільний синяк. Разів зо два, зо три він укусив мене за великий палець і руку; доведеться тепер припікати рани. Але він пішов,— провадить Білл,— пішов додому. Я показав йому дорогу і дав на прощання такого стусана, що він за мить опинився футів на вісім ближче до міста. Шкода, звичайно, викупу, але що поробиш — інакше Біллові Дрісколу довелося б потрапити в божевільню. Білл пихкає і відсапується, але його яскраво-рожеве лице аж сяє миром і спокоєм.

— Білле,— кажу я,— у вашій родині, здається, ніхто не слабує на серце. Правда, ні?

— Ні,— каже Білл,— спадкових хвороб у нас не було, крім малярії і нещасних випадків. А що хіба?

— Тоді ти можеш обернутися,— кажу я,— і глянути, що в тебе за плечима.

Обертається Білл, бачить — хлопець. Він ураз полотніє, важко сідає на землю і починає безтямно рвати траву й збирати гіллячки. Добру годину я боявся, що він з'їхав з глузду. Зрештою я сказав йому, що треба негайно покласти край цій справі і що ми встигнем одержати викуп і вшитися звідси ще до півночі, аби тільки старий Дорсет пристав на наші умови. Білл трохи підбадьорився, навіть здолав ледь усміхнутися хлопчиськові й пообіцяв йому грати ролю росіян у війні з японцями, коли трошки оклигає.

Мій план забрати викупні гроші, не ризикуючи потрапити в пастку, схвалив би кожний фахівець викрадацької справи. Дерево, під яким мали залишити відповідь, а потім і гроші, росло біля самісінької огорожі, що простягалася ген-ген понад дорогою, а навкруги лежало широке чисте поле. Якщо зграя констеблів засяде на того, хто прийде по листа, вони помітять його ще здаля в полі чи на дорозі. Та дзуськи! О пів на дев'яту я вже сидів на дереві, сховавшися серед зелені, як жабка-зеленуха, і чекав на посланця.

Якраз у призначений час під'їжджає на велосипеді підліток, знаходить картонну коробку під кілком огорожі, ховає туди складеного папірця і мчить назад до містечка.

Я почекав годину і зрештою подумав, що все гаразд: немає ніякої пастки. Зліз я з дерева, дістав записку і пробрався попід огорожею до лісу, а там за півгодини був уже в печері. Я розгорнув записку, сів до ліхтаря і прочитав Біллеві. Вона була написана пером, наче курка лапою надряпала; зміст її був такий: "Двом одчайдухам.

Джентльмени, я одержав сьогодні вашого листа стосовно викупу, що ви його вимагаєте за мого сина. Гадаю, ваші вимоги трохи зависокі, і я зі свого боку роблю вам пропозицію, на яку, думаю, ви пристанете. Приведіть Джонні додому, і якщо ви сплатите мені двісті п'ятдесят доларів готівкою, я погоджуся його забрати з ваших рук. Краще вам прийти з ним уночі, бо сусіди вважають, що він пропав, і я не можу взяти на себе відповідальності за те, як вони зустрінуть людей, котрі приведуть його назад.

З глибокою пошаною Ебенезер Дорсет".

— Клянуся духом великих піратів,— кажу я,— такого нахабства...

Але цю мить я глянув на Білла і завагався. В очах його світилося таке промовисте благання, якого я не бачив досі ані в безсловесних тварин, ані в істот, що вміють розмовляти.

— Семе,— каже він,— що зрештою значать двісті п'ятдесят доларів? Гроші у нас є. Ще одна ніч із цим хлопчиськом — і я потраплю до божевільні. Мало того, що містер Дорсет — справжній джентльмен, він, по-моєму, ще й вельми щедра людина, раз править з нас цю нікчемну ціну. Невже ти збираєшся знехтувати таку нагоду?

— Казати правду, Білле,— відповідаю,— це невинне ягнятко трохи діє і на мої нерви. Давай одведемо його додому, сплатимо викуп та й ноги на плечі. Тієї ж таки ночі ми одвели хлопчиська додому. Нам пощастило умовити його, запевнивши, що батько купив йому оздоблену сріблом рушницю та пару мокасинів і що завтра ми поїдемо полювати ведмедів.

Була якраз північ, коли ми постукали в двері Ебенезерового дому. Ту самісіньку мить, коли, як нам гадалося, я мав би витягти півтори тисячі доларів з коробки під деревом, Білл одлічив у руку Дорсетові двісті п'ятдесят доларів.

Тільки-но хлопчисько збагнув, що ми залишаємо його вдома, він заревів, мов та сурма, і п'явкою прилип до Біллової ноги. Батькові довелось одривати його поступово, наче пластир.

— Чи довго ви його вдержите? — питає Білл.

— Сила в мене вже не та, що колись,— каже старий Дорсет,— але, гадаю, десять хвилин можу вам гарантувати.

— Досить,— каже Білл.— За десять хвилин я промчуся через Центральні, Південні й Середньо-Західні штати і встигну добігти до канадського кордону. І хоч яка була темна ніч, хоч який був гладкий Білл і хоч як прудко я вмів бігати, мені пощастило наздогнати його аж за півтори милі од міста.

Переклад Ю. Іванова